

GEYMIFIKATSIYA ASOSIDA TARIXIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI

A.M.Axmedov

NamDU mustaqil izlanuvchisi

E-mail: axmedovm77@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada tarix fanini o'qitishda tarixiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik shartlari geymifikatsiya yondashuvi asosida tahlil qilinadi. Tarixiy tafakkur zamonaviy tarix ta'limining markaziy natijalaridan biri sifatida talabaning tarixiy ahamiyatni belgilash, manbalarni tahlil qilish, davomiylik va o'zgarishni anglash, sabab va oqibatni tushuntirish, tarixiy nuqtayi nazarni hisobga olish hamda tarixiy talqinlarning axloqiy o'lchamlarini baholash qobiliyatlari bilan bog'liq holda izohlanadi. Geymifikatsiya esa o'yin dizayni elementlarini noo'yin kontekstiga tatbiq etish orqali ta'lim jarayonida motivatsiya, ishtirok va refleksiyaning kuchaytiruvchi didaktik mexanizm sifatida tavsiflanadi. Maqolada tarixiy tafakkurni rivojlantirishning asosiy pedagogik shartlari sifatida motivatsion muhitni yaratish, muammoli-tahliliy topshiriqlar tizimini ishlab chiqish, manbalar bilan ishlashni o'yin mexanizmlari bilan uyg'unlashtirish, hamkorlikka asoslangan ta'limni tashkil etish, refleksiv baholashni yo'lga qo'yish va professor-o'qituvchining metodik tayyorgarligini kuchaytirish masalalari ochib beriladi. Tadqiqot natijasida geymifikatsiya tarix fanida faqat qiziqish uyg'otuvchi vosita emas, balki tarixiy tafakkurning kognitiv, operatsion, kommunikativ va baholovchi komponentlarini kompleks rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shartlar tizimi sifatida qaralishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: tarixiy tafakkur, geymifikatsiya, pedagogik shartlar, manbaviy tahlil, tarixiy nuqtayi nazar, refleksiya, motivatsiya, didaktik model.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА ОСНОВЕ ГЕЙМИФИКАЦИИ

Аннотация. В данной статье анализируются педагогические условия развития исторического мышления в преподавании истории на основе подхода геймификации. Историческое мышление, как один из центральных результатов современного исторического образования, рассматривается в контексте способности студента определять историческое значение, анализировать источники, понимать преемственность и изменения, объяснять причинно-следственные связи, учитывать историческую перспективу и оценивать моральные аспекты исторических интерпретаций. Геймификация описывается как дидактический механизм, повышающий мотивацию, вовлеченность и рефлексию в образовательном процессе путем применения элементов игрового дизайна в неигровом контексте. В статье раскрываются основные педагогические условия развития исторического мышления: создание мотивационной среды, разработка системы проблемно-аналитических задач, сочетание работы с источниками с

игровыми механизмами, организация кооперативного обучения, установление рефлексивной оценки и укрепление методической подготовки преподавателей. Результаты исследования подтверждают точку зрения, что геймификация в истории является не только средством пробуждения интереса, но и системой педагогических условий, способствующих комплексному развитию познавательных, операциональных, коммуникативных и оценочных компонентов исторического мышления.

Ключевые слова: историческое мышление, геймификация, педагогические условия, анализ источников, историческая точка зрения, рефлексия, мотивация, дидактическая модель.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING HISTORICAL THINKING BASED ON GAMIFICATION

Abstract. This article analyzes the pedagogical conditions for developing historical thinking in teaching history based on the gamification approach. Historical thinking, as one of the central outcomes of modern history education, is interpreted in relation to the student's ability to determine historical significance, analyze sources, understand continuity and change, explain cause and effect, take into account the historical perspective, and evaluate the moral dimensions of historical interpretations. Gamification is described as a didactic mechanism that enhances motivation, participation, and reflection in the educational process by applying game design elements to a non-game context. The article reveals the main pedagogical conditions for the development of historical thinking: creating a motivational environment, developing a system of problem-analytical tasks, combining work with sources with game mechanisms, organizing cooperative learning, establishing reflexive assessment, and strengthening the methodological training of professors and teachers. The research results justify the view that gamification in history is not only a means of arousing interest, but also a system of pedagogical conditions that serve the complex development of cognitive, operational, communicative, and evaluative components of historical thinking.

Keywords: historical thinking, gamification, pedagogical conditions, source analysis, historical point of view, reflection, motivation, didactic model.

KIRISH

Tarix fanini o'qitish amaliyotida asosiy e'tibor uzoq vaqt davomida faktlar, sanalar va voqealarni eslab qolishga qaratildi. Bunday yondashuv ma'lum darajada axborot bazasini shakllantirgan bo'lsa-da, u tarixiy tafakkurni to'liq rivojlantirishga yetarli emas. Zamonaviy tarix didaktikasi tarixni o'rganishning maqsadini tayyor bilimlarni reproduksiya qilishda emas, balki o'tmishni dalillar, manbalar va turli talqinlar asosida anglashga o'rgatishda ko'radi. Samuel Wineburg tarixiy fikrlashni "tabiiy" emas, balki

o'qitish orqali shakllanadigan intellektual faoliyat sifatida izohlaydi; shu bois tarixiy tafakkur o'z-o'zidan emas, maqsadli tashkil etilgan ta'limiy sharoitlarda rivojlanadi. Peter Seixas va Tom Morton esa tarixiy tafakkurni tarixiy ahamiyat, dalil, davomiylik va o'zgarish, sabab va oqibat, tarixiy nuqtayi nazar hamda axloqiy o'lcham kabi o'zaro bog'liq tushunchalar tizimi orqali sharhlaydi. Bu qarashlar tarix darsining mazmuni va metodikasini tubdan qayta ko'rib chiqishni talab qiladi.

Tarixiy tafakkurni shakllantirish uchun talaba tarixiy matnni shunchaki o'qib chiqmasligi, balki uni tahlil qilishi, muallif pozitsiyasini aniqlashi, manbaning yaratilish sharoitini hisobga olishi, turli dalillarni qiyoslashi va o'z xulosasini asoslab bera olishi kerak. Stanford History Education Group ishlab chiqqan yondashuvda bunday ko'nikmalar "sourcing", "contextualization", "corroboration" va "close reading" kabi amaliy strategiyalar bilan ifodalanadi. Demak, tarixiy tafakkur bilish, tahlil, talqin va baholashning bir butun tizimidir. Bu tizimni shakllantirish uchun dars jarayonida talabanning faol ishtiroki, tanqidiy savol berishi, tarixiy vaziyatni modellashtirishi va turli nuqtayi nazarlar o'rtasida ishlashi uchun qulay pedagogik maydon zarur.

Ana shu nuqtada geymifikatsiya tarix fanini o'qitish metodikasida alohida ahamiyat kasb etadi. Deterding va hammualliflar geymifikatsiyani o'yin dizayni elementlarini noo'yin kontekstlariga tatbiq etish deb ta'riflaydi. Kapp esa uni mazmunli o'quv tajribalarini yaratishga xizmat qiluvchi metodik vosita sifatida ko'radi. So'nggi tizimli sharhlar ta'limda geymifikatsiya ko'pincha ball, badge, leaderboard, darajalar, tezkor fikr-mulohaza va challenge kabi elementlar orqali motivatsiya va ishtirokni kuchaytirishini ko'rsatadi. Biroq tarix ta'limida geymifikatsiyaning haqiqiy samarasi tashqi rag'batlarda emas, balki tarixiy tafakkurga olib boruvchi pedagogik shartlar bilan birikkanida namoyon bo'ladi.

Shu sababli mazkur maqolaning maqsadi geymifikatsiya asosida tarixiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik shartlarini ilmiy jihatdan asoslash, ularning mazmunini

ochib berish va tarix fanini o'qitish amaliyotida qo'llash yo'nalishlarini ko'rsatishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOS

Tarixiy tafakkur muammosi jahon tarix didaktikasida mustaqil tadqiqot obyekti sifatida shakllangan. Samuel Wineburg tarixiy bilishni kundalik fikrlashdan farqlaydi va tarixiy matnni anglashda manbani, kontekstni hamda dalillar o'rtasidagi munosabatni hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Seixas va Morton esa tarixiy tafakkur tushunchasini amaliy o'qitish uchun operatsion modelga aylantirib, tarixiy ahamiyatni belgilash, birlamchi manba dalillaridan foydalanish, davomiylik va o'zgarishni ko'rish, sabab va oqibatni tahlil qilish, tarixiy nuqtayi nazarni tushunish hamda etik o'lchamni hisobga olishni asosiy tayanchlar sifatida taklif qiladi. Bu yondashuvlar tarix fanini faqat "nima bo'lgan?" savoli asosida emas, balki "nega bo'lgan?", "qanday bilamiz?", "kimning nuqtayi nazari ifodalangan?" va "bu voqea qanday talqin qilinadi?" kabi savollar asosida o'qitishni taqozo etadi.

Geymifikatsiya bo'yicha ilmiy adabiyotlarda ham muhim nazariy yondashuvlar shakllangan. Deterding va hammualliflar uni o'yin va ta'limni to'liq aynanlashtirish emas, balki noo'yin jarayonlariga o'yin dizaynining ayrim elementlarini kiritish deb belgilaydi. Kappning ta'kidlashicha, samarali geymifikatsiya faqat mukofot va reytingdan iborat bo'lmasligi, balki maqsad, qiyinchilik, progress, tezkor feedback va meaningful challenge bilan boyitilgan o'quv tajribasini ta'minlashi kerak. Yirik sharhlar va tizimli ko'rib chiqishlar esa ta'limdagi geymifikatsiya ko'pincha motivatsiya, ishtirok va ayrim hollarda natijadorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatishini, lekin bu ta'sir uning qanday dizaynlashganiga bog'liqligini ko'rsatadi. Shunday ekan, tarix ta'limi uchun masala "geymifikatsiyadan foydalanish yoki foydalanmaslik"da emas, balki "uni qaysi pedagogik shartlar asosida tashkil etish"da namoyon bo'ladi.

Mazkur maqolada tarixiy tafakkur va geymifikatsiya kesishgan nuqta sifatida pedagogik shartlar tushunchasi markazga qo'yiladi. Pedagogik shartlar deganda ta'lim

maqsadini samarali amalga oshirishga xizmat qiladigan tashkiliy, mazmuniy, metodik va kommunikativ omillar majmui tushuniladi. Tarix fanida bunday shartlar tarixiy mazmunni soddalashtirmasligi, aksincha uni tahliliy ishlashga undashi bilan qimmatli hisoblanadi. Demak, geymifikatsiya tarixiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qilishi uchun u tarixiy mazmunning intellektual tabiatiga moslashtirilgan bo'lishi zarur.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Birinchi pedagogik shart — motivatsion va ma'noli ta'limiy muhitni yaratish. Tarix fanida talabaning ichki qiziqishi shakllanmas ekan, tarixiy tafakkur yuzaki faoliyat darajasida qoladi. Geymifikatsiya shu yerda motivatsion vosita sifatida ishlaydi, biroq uning asosiy vazifasi tashqi rag'bat berish emas, balki darsning maqsadini talaba uchun anglanadigan va shaxsiy ahamiyatga ega jarayonga aylantirishdir. Masalan, tarixiy missiya, muammoli ssenariy, bosqichma-bosqich yutuq yoki jamoaviy challenge talabaning diqqatini faqat natijaga emas, jarayonning o'ziga ham qaratadi. Kappning yondashuvida meaningful learning experience aynan shu jihat bilan izohlanadi. Tarixiy mavzu missiya ko'rinishida berilganda talaba fakti eslab qolish uchun emas, muammoni hal qilish uchun o'rganadi. Bu esa tarixiy tafakkurning motivatsion asosini mustahkamlaydi.

Ikkinchi pedagogik shart — muammoli-tahliliy topshiriqlar tizimini ishlab chiqish. Agar geymifikatsiya faqat viktorina yoki tezkor savol-javob darajasida qolsa, u tarixiy tafakkurga emas, qisqa muddatli eslab qolishga xizmat qiladi. Tarixiy tafakkurni rivojlantirish uchun topshiriqlar tarixiy sabab va oqibatni aniqlash, turli davrlar o'rtasidagi davomiylik va o'zgarishni ko'rish, voqealarning tarixiy ahamiyatini baholash, muqobil talqinlarni qiyoslash kabi amallarni talab qilishi kerak. Seixas modelidagi asosiy tarixiy fikrlash tushunchalari aynan shunday didaktik operatsiyalarga tayanadi. Shuning uchun geymifikatsiya asosidagi topshiriqlar "eng ko'p ball yig'ish"ga emas, "eng asosli tarixiy xulosa chiqarish"ga yo'naltirilishi lozim.

Uchinchi pedagogik shart — birlamchi va ikkilamchi manbalar bilan ishlashni o'yin mexanizmlari bilan uyg'unlashtirish. Tarixiy tafakkur manbasiz shakllanmaydi. Stanford tarixiy o'qish yondashuvi talabning muallif, vaqt, joy, maqsad va ishonchlilik kabi omillarni e'tiborga olishini talab qiladi. Shu sababli geymifikatsiya asosidagi tarix darslarida manbaviy tahlil markaziy o'rin tutishi kerak. Masalan, "dalil izlash", "manba detektivi", "tarixiy tergov", "kimning talqini asosli?" kabi formatlar talabning manbani tekshirish, qiyoslash va dalilga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmalarini kuchaytiradi. Bunday yondashuvda o'yin elementi mazmunni bezamaydi, balki tarixiy manbani faol o'rganish usuliga aylanadi.

To'rtinchi pedagogik shart — hamkorlikka asoslangan kommunikativ ta'limni tashkil etish. Tarixiy tafakkur individual fikrlash bilan birga tarixiy dalillarni muhokama qilish, qarama-qarshi pozitsiyalarni eshitish va o'z qarashini qayta ko'rib chiqishni ham talab qiladi. Geymifikatsiyada jamoaviy topshiriqlar, rolly ssenariylar, debatlar, tarixiy sud, muzokara yoki "qaror qabul qilish" o'yinlari shu maqsadga xizmat qiladi. Talaba biror tarixiy vaziyatda ma'lum subyekt rolini olganda, u o'sha davrning siyosiy, ijtimoiy yoki madaniy sharoitlarini ichki nuqtayi nazardan tushunishga yaqinlashadi. Bu esa tarixiy perspektivani shakllantirishda muhimdir. Seixasning tarixiy nuqtayi nazar tushunchasi va tarixiy o'qish amaliyotlari bunday ko'nikmalar dialogik muhitda samaraliroq rivojlanishini ko'rsatadi.

Beshinchi pedagogik shart — tezkor feedback va reflektiv baholash tizimini yo'lga qo'yish. Geymifikatsiyaning kuchli tomonlaridan biri shundaki, u faoliyatning natijasi to'g'risida darhol signal bera oladi. Ammo tarix fanida feedback faqat "to'g'ri-noto'g'ri" ko'rinishida bo'lsa, bu yetarli emas. Tarixiy tafakkur uchun feedback dalilning sifati, xulosaning asoslanganligi, manbaga tayanish darajasi, tarixiy kontekstni hisobga olish kabi mezonlar asosida berilishi kerak. Bundan tashqari, har bir o'yinli faoliyat refleksiya bilan yakunlanishi zarur: talaba nima uchun aynan shunday qaror qabul qilganini, qaysi dalillarga tayanganini, qaysi nuqtada xato qilganini va boshqa talqinlar qanday asosga

ega ekanini tahlil qilishi lozim. Bu jarayon reflektiv-baholovchi komponentni kuchaytiradi. Geymifikatsiya bo'yicha tadqiqotlar ham feedback va progress monitoring samarali dizayn elementlari qatoriga kirishini ko'rsatadi.

Oltinchi pedagogik shart — o'quv mazmunining tarixiy murakkabligini saqlab qolish. Tarix fanida geymifikatsiya qo'llanayotganda eng katta xavf tarixiy voqelikni haddan tashqari soddalashtirib yuborishdir. Tarixiy tafakkur esa murakkablikni, ko'p omillilikni va talqinlar xilma-xilligini anglashni talab qiladi. Shuning uchun topshiriqlar faqat bir javobli test ko'rinishida emas, ochiq va tahliliy shakllarda ham berilishi kerak. Masalan, "eng asosli dalillarni tanlang", "ikki manbaning qaysi jihati mos kelmaydi?", "qaysi qaror tarixiy sharoitda mantiqiyroq bo'lgan?" kabi savollar tarixiy noaniqlikni saqlagan holda fikrlashni chuqurlashtiradi. Wineburgning tarixiy fikrlashni "odatiy tafakkurga zid" intellektual amaliyot deb baholashi ham aynan shu nuqtani anglatadi.

Yettinchi pedagogik shart — professor-o'qituvchining metodik tayyorgarligi va dizaynerlik roli. Geymifikatsiya samarasi ko'p jihatdan professor-o'qituvchining tarixiy mazmunni o'yin mexanizmlari bilan qanday bog'lay olishiga bog'liq. Agar professor-o'qituvchi faqat ball, badge yoki leaderboard joriy qilsa, dars tashqi jihatdan faol ko'ringan bo'lsa ham, unda tarixiy tafakkur chuqurlashmasligi mumkin. Samarali yondashuv professor-o'qituvchidan tarixiy tafakkur indikatorlarini bilishni, topshiriqlarni ularga muvofiq loyihalashni, muhokamani boshqarishni va refleksiyaning tashkil etishni talab qiladi. Kapp ham gamifikatsiyani mazmunli dizayn va o'quv maqsadlari bilan uyg'unlashtirish zarurligini alohida qayd etadi. Shuning uchun professor-o'qituvchi bu yerda axborot beruvchi emas, balki o'quv tajribasini loyihalovchi va tarixiy fikrlashni boshqaruvchi metodik subyekt sifatida maydonga chiqadi.

Sakkizinchi pedagogik shart — baholash mezonlarining tarixiy tafakkur indikatorlariga mosligi. Agar dars davomida manba tahlili, dalillash, tarixiy nuqtayi nazar va sabab-oqibat bog'liqligi ustida ishlanib, yakunda faqat reproduktiv test bilan baholansa, metodik uyg'unlik buziladi. Shu bois baholash tarixiy tafakkurning real

ko'rsatkichlariga tayangan bo'lishi kerak. Masalan, tarixiy ahamiyatni belgilash, birlamchi manbadan foydalanish, turli talqinlarni qiyoslash, mantiqiy xulosa chiqarish va dalil keltirish alohida indikatorlar sifatida olinishi mumkin. Bunday yondashuv tarixiy tafakkurni rivojlantirishni aniq va kuzatiladigan pedagogik natijaga aylantiradi.

Amaliy jihatdan yuqoridagi pedagogik shartlar tarix fanining turli mavzularida turlicha ko'rinishda namoyon bo'ladi. Qadimgi va o'rta asrlar tarixida xronologik missiyalar, xarita asosidagi qidiruv topshiriqlari, sivilizatsiyalarni qiyosiy tahlil qiluvchi jamoaviy questlar samarali bo'lishi mumkin. Yangi va eng yangi tarix mavzularida esa manbalarni qiyoslash, tarixiy qarorlarni baholash, siyosiy aktorlar pozitsiyasini modellashtirish, tarixiy sud va debatlar ko'proq natija beradi. Har bir holatda asosiy mezon bitta: o'yin elementi tarixiy tafakkur operatsiyasini faollashtirishi kerak.

Masalan, "Tarixiy tergov" modeli asosida dars tashkil etilganda talabalarga bir voqea bo'yicha bir nechta birlamchi va ikkilamchi manbalar beriladi. Guruhlar muallif pozitsiyasi, yaratilgan vaqt, maqsad va ishonchlikni tahlil qiladi, so'ng o'z xulosasini himoya qiladi. Bu yerda sourcing, corroboration va contextualization bir vaqtning o'zida ishlaydi. Yoki "Tarixiy muzokara" ssenariysida talabalarga turli tarixiy kuchlar roli berilib, ular o'z qarorlarini davr sharoiti va manfaatlaridan kelib chiqib asoslaydi. Bu usul tarixiy perspektiva va sabab-oqibatni anglashni chuqurlashtiradi.

Shuningdek, raqamli vositalardan foydalanilganda ham tarixiy tafakkur mazmuni yetakchi bo'lishi kerak. Ball, progress bar yoki badge'lar yordamchi motivator bo'lishi mumkin, lekin ularning o'zi tarixiy fikrlashni yaratmaydi. Tizimli sharhlar ham ta'limdagi geymifikatsiya natijasi ko'proq dizayn sifati, maqsad bilan uyg'unlik va feedback tizimiga bog'liqligini ko'rsatadi. Shu sababli tarix fanida raqamli platformadan foydalanish pedagogik maqsadni almashtirmasligi, aksincha uni aniqroq va boshqariladigan shaklga keltirishi kerak.

XULOSA

Geymifikatsiya asosida tarixiy tafakkurni rivojlantirish tarix ta'limi metodikasining zamonaviy va istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuvning samaradorligi o'yin elementlarining shunchaki joriy etilishida emas, balki ularning tarix ta'limining maqsadi, mazmuni va natijalari bilan metodik jihatdan uyg'unlashtirilgan holda qo'llanilishida namoyon bo'ladi. Shu ma'noda geymifikatsiya tarix fanida tashqi faollikni yuzaga keltiruvchi vosita emas, balki tarixiy tafakkurning kognitiv, tahliliy, kommunikativ va refleksiv komponentlarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi ilmiy-pedagogik mexanizm sifatida baholanishi lozim.

Tadqiqot tahlillari shuni ko'rsatadiki, tarixiy tafakkurni rivojlantirish jarayoni ma'noli motivatsion muhit yaratish, muammoli-tahliliy topshiriqlar tizimini ishlab chiqish, tarixiy manbalar bilan faol ishlashni tashkil etish, jamoaviy hamkorlik va muloqotga asoslangan darslarni yo'lga qo'yish, refleksiv baholash mexanizmlarini tatbiq etish hamda professor-o'qituvchining metodik tayyorgarligini kuchaytirish bilan uzviy bog'liqdir. Aynan shu pedagogik shartlar ta'minlangandagina geymifikatsiya tarix darslarida mazmuniy chuqurlik kasb etadi va talabaning oddiy eslab qolish faoliyatidan tarixiy voqelikni anglash, qiyoslash, dalillash va mustaqil xulosa chiqarish bosqichiga o'tishini ta'minlaydi.

Tarix fanini o'qitishda geymifikatsiyadan foydalanish talabalarning tarixiy voqea va hodisalarga nisbatan faol munosabatini shakllantiradi, ularning tarixiy manbalarni tahlil qilish, sabab va oqibat bog'liqliklarini ochib berish, turli tarixiy nuqtayi nazarlarni qiyoslash hamda muayyan tarixiy vaziyatga nisbatan asosli baho bera olish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday natija, ayniqsa, tarixiy tafakkurning nazariy emas, amaliy-intellektual faoliyat sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Chunki tarixiy tafakkur tayyor bilimlarni takrorlash bilan emas, balki tarixiy dalillar asosida fikrlash, tahlil qilish va pozitsiya bildirish orqali rivojlanadi.

Shuningdek, geymifikatsiya tarix ta'limi jarayonida talabalar faolligini oshirish, darsda ishtirokni kuchaytirish, ichki motivatsiyani rag'batlantirish va professor-o'qituvchi

hamda talaba o'rtasidagi pedagogik hamkorlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Bu esa tarix darslarini biryoqlama axborot uzatish shaklidan chiqarib, muammoli, izlanishga undovchi va natijaga yo'naltirilgan ta'lim muhitiga aylantiradi. Natijada tarix fanining tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va metodologik salohiyati yanada to'liqroq namoyon bo'ladi.

Demak, geymifikatsiya asosida tarixiy tafakkurni rivojlantirishning muvaffaqiyati, avvalo, mazkur jarayonning pedagogik shartlarini to'g'ri belgilash va ularni amaliyotga izchil tatbiq etishga bog'liq. Tarix ta'limida bu yondashuvni joriy etish dars mazmunini soddalashtirish emas, aksincha, uni chuqurroq anglash, tarixiy mushohada yuritish va mustaqil fikrlashni shakllantirishga xizmat qilishi bilan qimmatlidir. Shu bois geymifikatsiya tarix fanini o'qitishda yordamchi usul sifatida emas, balki tarixiy tafakkurni shakllantirishga yo'naltirilgan maqsadli metodik tizim sifatida qaralishi zarur.

Takliflar

1. Tarix fanini o'qitishda geymifikatsiya asosida tarixiy tafakkurni rivojlantirishga doir alohida metodik model ishlab chiqish lozim.
2. Tarixiy tafakkurning asosiy komponentlari bo'yicha mos topshiriqlar bankini yaratish maqsadga muvofiq. Unda manbaviy tahlil, tarixiy qiyoslash, sabab-oqibatni aniqlash, tarixiy nuqtayi nazarni baholash va mustaqil xulosa chiqarishga qaratilgan vazifalar jamlanishi kerak.
3. Professor-o'qituvchilar uchun geymifikatsiya asosida tarix darslarini loyihalash bo'yicha amaliy qo'llanma va metodik tavsiyalar tayyorlash zarur.
4. Tarix fanidan dars ishlanmalariga geymifikatsiya elementlarini tartibsiz emas, balki mavzu mazmuni va kutilayotgan ta'limiy natijaga mos ravishda integratsiya qilish tavsiya etiladi.

5. Talabalarning tarixiy tafakkur darajasini baholash mezonlari takomillashtirilib, unda faqat bilim hajmi emas, balki tahlil, dalillash, qiyoslash va refleksiya ko'nikmalari ham inobatga olinishi lozim.
6. Tarix fanini o'qitishda qo'llaniladigan raqamli platformalar va interfaol vositalar tarixiy mazmunning chuqurligini saqlagan holda tanlanishi kerak.
7. Oliy ta'lim va umumiy o'rta ta'lim tizimida geymifikatsiya asosida tarixiy tafakkurni rivojlantirish bo'yicha tajriba-sinov ishlarini kengaytirish hamda ularning natijalarini qiyosiy tahlil qilish maqsadga muvofiq.
8. Mazkur yo'nalishda olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlarda tarixiy tafakkurning shakllanish darajalarini aniqlovchi diagnostik vositalar va monitoring mexanizmlarini ishlab chiqish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Ta'lim to'g'risida. O'RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida. PF-158-son, 2023-yil 11-sentabr.
3. Deterding S., Dixon D., Khaled R., Nacke L. E. From Game Design Elements to Gamefulness: Defining Gamification // Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference. 2011. P. 9–15.
4. Kapp K. M. The Gamification of Learning and Instruction: Game-Based Methods and Strategies for Training and Education. Hoboken, NJ: Wiley, 2012.
5. Hamari J., Koivisto J., Sarsa H. Does Gamification Work? A Literature Review of Empirical Studies on Gamification // Proceedings of the 47th Hawaii International Conference on System Sciences. 2014. P. 3025–3034.
6. Wineburg S. S. Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past. Philadelphia: Temple University Press, 2001.
7. Seixas P., Morton T. The Big Six: Historical Thinking Concepts. Toronto: Nelson Education, 2013.
8. Stanford History Education Group. Reading Like a Historian: Historical Reading Skills and Lesson Materials. Stanford University educational resources.
9. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi, 2004.
10. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Iste'dod, 2008.
11. Muslimov N.A., Usmonboeva M.H., Sayfurov D.M., To'raev A.B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent: Sano standart, 2015.

12. Tolipov O'.Q., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan, 2005.
13. G'afforov Y.X. Tarix o'qitishda texnologiyalar va loyihalashtirish. Toshkent: Turon-Iqbol, 2022.
14. Aqchayev F.Sh. Tarix fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalar. Jizzax, 2014.